

RP 156/2004 rd

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om institutets för arbetshygien verksamhet och finansiering

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om institutets för arbetshygien verksamhet och finansiering skall ändras så, att bestämmelser om finansiering av specialläkarutbildning i företagshälsovård fogas till den. Syftet med reformen är att trygga nivån på specialläkarutbildningen i företagshälsovård och utbildningens kvantitativa tillräcklighet. För detta ändamål upprättas ett system genom vilket ersättning betalas av statsmedel för de kostnader institutet för arbetshygien åsamkas för utbildning av läkare som specialiserar sig i företagshälsovård. Enligt förslaget skall institutet för arbetshygien svara för att ersättning i samband med utbildningen av specialister i

företagshälsovård betalas till en sådan av ett universitet godkänd privat producent av hälsovårdstjänster och arbetsgivares företagshälsovårdscentral som ger specialläkarutbildning. Dessutom skall institutet för arbetshygien med hjälp av ersättningen finansiera en specialläkarutbildning i företagshälsovård som sker vid institutet för arbetshygien samt annan ökning och -utveckling av den av universiteten godkända specialläkarutbildningen i företagshälsovård.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2005 och avses bli behandlad i samband med den. Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2005.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge och föreslagna ändringar

Enligt lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989) betalas till samkommunen för ett sjukvårdsdistrikt samt till kommunernas och samkommunernas hälsovårdscentraler ersättning av statsmedel för kostnader som förorsakas av sådan utbildning för läkare och tandläkare som godkänts av ett universitet. Också de verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården som anges i förordningen om serviceproducenter som är berättigade till ersättning för kostnader för läkar- och tandläkarutbildning samt hälsovetenskaplig forskning på universitetsnivå (1206/1999) är berättigade till ersättning enligt lagen om specialiserad sjukvård, till den del ett universitet har anlitat dem för specialiseringsutbildning för läkare eller tandläkare. År 2004 är den ersättning för medicine licentiatexamen och odontologie licentiatexamen som ett universitetssjukhus får 63 860 euro. Samma ersättning, med vissa undantag, betalas för special-

läkar- och specialtandläkarexamen. Om utbildningen ges någon annanstans än vid ett universitetscentralsjukhus, är ersättningen 1 298 euro per månad och studerande.

Till samkommunerna för sjukvårdsdistriktet samt till kommunernas och samkommunernas hälsovårdscentraler betalas med stöd av 47, 47 a och 47 b § i lagen om specialiserad sjukvård ersättning per månad också för kostnader som förorsakas av utbildning vid hälsovårdscentraler och universitetssjukhus eller andra sjukhus av läkare som specialiserar sig i företagshälsovård. Sådana av universiteten godkända serviceproducenter som ger specialiseringsutbildning i företagshälsovård kan utöver hälsovårdscentralerna vara serviceproducenter som avses i lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990), nedan privata producenter av hälsovårdstjänster, och sådana serviceproducenter som avses i 7 § 2 punkten i lagen om företagshälsovård (1383/2001), dvs. arbetsgivarnas egna eller gemensamma företagshälsovårdscentraler,

nedan företagshälsovårdscentral. Av de läkare som specialiserar sig i företagshälsovård arbetar omkring hälften inom den offentliga sektorn, medan den andra hälften fullgör sin specialiseringstjänstgöring på sådana arbetsplatser inom den privata sektorn som inte omfattas av den av statsmedel betalda ersättning som anges i lagen om specialiserad sjukvård.

Enligt statsrådets förordning om principerna för god företagshälsovårdspraxis samt om företagshälsovårdens innehåll och den utbildning som krävs av yrkesutbildade personer och sakkunniga inom företagshälsovården (1484/2001) skall en heltidsanställd legitimerad läkare inom företagshälsovården vara specialist i företagshälsovård. Som heltidsanställd anses den som i genomsnitt arbetar 20 timmar eller mera i veckan i uppgifter inom företagshälsovården. Social- och hälsovårdsministeriet skall följa anlitaandet av yrkesutbildade personer och sakkunniga inom företagshälsovården samt deras utbildning och göra en utvärdering därav.

Specialister i företagshälsovård anlätades 2001 på bara 38 procent av de ca 1 000 företagshälsovårdscentralerna i Finland. Av de heltidsanställda läkarna inom företagshälsovården arbetade 72 procent inom den privata sektorn. Underskottet på specialister i företagshälsovård uppgår till 300 personer. Under de fem närmaste åren kommer 30 procent av de 558 nuvarande specialisterna att utträda ur arbetslivet. Vid utgången av 2003 var 553 personer i färd med att genomgå specialläkarutbildning i företagshälsovård. Antalet specialläkarexamina i företagshälsovård har under de senaste åren varit följande: 21 examina år 1999, 17 examina år 2000, 26 examina år 2001, 31 examina år 2002 och 34 examina år 2003. För att behovet av specialister i företagshälsovård skall tillgodoses behövs allra minst 50 nya specialläkarexamina från och med 2004. Då skulle bristen vara undanröjd om drygt 10 år.

Enligt 1 § 1 mom. 7 punkten i förordningen om institutets för arbetshygien verksamhet och finansiering (501/1978) utvecklar och meddelar institutet för arbetshygien vidareutbildning, fortbildning och specialutbildning på institutets verksamhetsområde. På basis av denna bestämmelse har institutet redan länge

gett utbildning som utgör ett led i specialiseringsutbildningen i företagshälsovård. Universiteten svarar för utbildningen av specialister i företagshälsovård samt leder, samordnar och producerar den. Universiteten godkänner för specialiseringen lämpad utbildning också till den del denna produceras av institutet för arbetshygien. Som ett led i utbildningsprogrammet för specialisering i företagshälsovård förutsätts en läkare som specialiserar sig i företagshälsovård tjänstgöra 6–12 månader vid institutet för arbetshygien. Tjänstgöringen kan jämföras med den tjänstgöring vid universitetssjukhus som ingår i andra specialiteter. Sedan antalet deltagande i specialiseringsutbildningen stigit till nuvarande nivå har det under de fem senaste åren blivit avsevärt svårare att få plats för tjänstgöring vid institutet för arbetshygien, och detta har fördröjt avläggandet av specialläkarexamen.

Vid sådana företagshälsovårdscentraler där det är möjligt att delta i specialiseringsutbildning finns en utbildare som universitetet har utnämnt. Utbildaren svarar för att utbildningsförutsättningarna på verksamhetsstället bibehålls, ger akt på att den individuella utbildningsplanen för läkare som deltar i specialiseringsutbildningen följs och deltar i utvärderingen. Universitetet har rekommenderat att utbildaren skall reservera omkring två timmar i veckan för handledning av en läkare som deltar i utbildningen.

En sådan privat producent av hälsovårdstjänster och arbetsgivares företagshälsovårdscentral som ett universitet har godkänt för givande av utbildning skall för läkare som deltar i specialiseringsutbildningen ordna minst 160 timmar teoretisk utbildning inom loppet av två år, vilket motsvarar omkring två timmar i veckan. Utbildningen ingår i dessa läkares arbete. Den teoretiska utbildningen skall vara planmässig och gagna specialläkarutbildningens syfte.

Universitetens resurser för undervisning i företagshälsovård är knappa. Vid Helsingfors, Kuopio, Tammerfors, Åbo och Uleåborgs universitet finns en deltidsanställd (20–35 %) professor i företagshälsovård. Med undantag av Uleåborgs universitet har alla professorer i företagshälsovård sin huvudsyssla vid institutet för arbetshygien. Endast

vid Kuopio universitet finns en ordinarie heltidstjänst som biträdande lärare i företagshälsovård. Vid Tammerfors universitet finns, tack vare specialarrangemang, en heltidsanställd biträdande lärare i företagshälsovård, men det är fråga om en visstidsanställning. Vid Uleåborgs universitet finns en halv- och samtidigt visstidsanställd biträdande lärare i företagshälsovård och vid Helsingfors universitet en klinisk lärare i företagshälsovård vars arbetstid är 15 %. Läget är sämst vid Åbo universitet, som inte alls har någon biträdande lärare i företagshälsovård.

Universitetens och institutet för arbetshygiens resurser för anordnande av undervisning för specialisering i företagshälsovård enligt kraven i lagen om företagshälsovård är otillräckliga. Ökningen i antalet läkare som specialiserar sig i företagshälsovård förutsätter att undervisningen anvisas tilläggsresurser för att de tilltagande uppgifterna skall kunna klaras av och för att specialister i företagshälsovård skall utexamineras i ett antal som är tillräckligt i förhållande till behovet, minst 50 per år. Vid alla universitet behövs åtminstone en klinisk lärare i företagshälsovård.

Universiteten har i samarbete med institutet för arbetshygien och andra utbildningsplatser fastställt det centrala innehållet i utbildningen i företagshälsovård och, i syfte att öka utbildningsvolymen och förbättra utbildningens kvalitet, planerat utbildningshelheter som är mera flexibla från de i utbildningen deltagande läkarnas synpunkt. Det ökade utbildningsbehovet, det ringa antalet utbildningstjänster vid institutet för arbetshygien och kraven på utvecklande av företagshälsovårdsutbildningens innehåll och kvalitet, undervisningen och handledningen av läkare som specialiserar sig, samordningen av utbildningen samt ordnandet av stödtjänster för de läkare som specialiserar sig och för deras handledare förutsätter en permanent finansieringsbas och ökade personresurser vid universiteten och institutet för arbetshygien.

I anslutning till institutet för arbetshygien har vid ingången av 2002 inrättats en utbildningscentral som skall förbättra samordningen av utbildningen i företagshälsovård samt förenhetliga och utveckla utbildningens innehåll i samarbete med universiteten och andra som ordnar utbildning i företagshälso-

vård. Utbildningscentralen ordnar också teoretisk utbildning som ingår i specialläkarutbildningen.

Såsom ovan konstaterats finns det vid institutet för arbetshygien för närvarande alltför få specialiseringsplatser, och universitetens utbildningsresurser är bristfälliga. Dessutom får sådana privata producenter av hälsovårdstjänster och arbetsgivares företagshälsovårdscentraler som ger specialiseringsutbildning i företagshälsovård inte ersättning av staten för kostnader som specialiseringsutbildningen föranleder, medan ersättning som baserar sig på lagen om specialiserad sjukvård betalas för den offentliga sektorns utbildning av läkare som specialiserar sig i företagshälsovård.

Av dessa orsaker föreslås lagen om institutets för arbetshygien verksamhet och finansiering bli ändrad så, att den kompletteras med bestämmelser enligt vilka ersättning årligen betalas av statsmedel till institutet för arbetshygien, som i sin tur betalar ersättning halvårsvis på grundval av en ansökan som görs av sådana privata producenter av hälsovårdstjänster och arbetsgivares företagshälsovårdscentraler som ger utbildning. En serviceproducent som ger utbildning betalar med hjälp av ersättningen från institutet för arbetshygien utbildaren för att denne handleder läkare som specialiserar sig i företagshälsovård. Dessutom kan institutet för arbetshygien enligt förslaget använda ersättningen till kostnader för utbildningen av läkare som specialiserar sig i företagshälsovård, då utbildningen godkänts av ett universitet och sker vid institutet för arbetshygien eller ges av universitetet. Institutet för arbetshygien kan använda ersättningen till att öka utbildningsplatserna. Ersättningen kan också användas till kostnaderna för avlöning av nya kliniska lärare vid universiteten samt till annat utvecklande av utbildningen.

2. Propositionens verkningar

Förslaget har inga ekonomiska verkningar för statsbudgeten. Finansieringen sker genom intern anslagsöverföring på så sätt att social- och hälsovårdsministeriets andel av budgeten inte ökar. Anslaget för den föreslagna ersättningen för kostnader som föranleds av speci-

alläkarutbildningen i företagshälsovård överförs från moment 33.32.32, vilket gäller statlig ersättning till hälso- och sjukvårdsenheter för forskningsverksamhet enligt lagen om specialiserad sjukvård.

Den ökning av antalet specialläkarexamina i företagshälsovård och det utvecklande av specialläkarutbildningen i företagshälsovård som förslaget möjliggör stöder för sin del målet att bevara arbetstagarnas hälsa och arbetsförmåga och höja pensionsåldern med minst 2–3 år från den nuvarande.

Förslaget stöder utvecklandet av universitetens specialiseringsutbildning i företagshälsovård bättre än för närvarande, eftersom universiteten avses få ersättning för kostnaderna för avlöning av fem nya personer som ger specialläkarutbildning i företagshälsovård samt för övriga kostnader som utbildningen i företagshälsovård föranleder. Med anledning av förslaget kan också institutet för arbetshygien utveckla specialiseringsutbildningen i företagshälsovård bättre än nu tillsammans med universiteten och öka antalet läkare som tjänstgör vid institutet för arbetshygien för att specialisera sig i företagshälsovård. Utvecklandet av utbildningen av specialister i företagshälsovård främjar genomförandet av företagshälsovård i enlighet med god företagshälsovårdspraxis.

Förslaget har en sådan inverkan på utvecklandet av servicesystemet för företagshälso-

vård att företagshälsovårdstjänster blir tillgängliga på ett jämlikt sätt i de olika regionerna. Förslaget stöder en positiv utveckling av företagshälsovårdstjänsternas kvalitet och verkningsfullhet, eftersom också privata producenter av hälsovårdstjänster enligt förslaget får ersättning för kostnaderna för handledning av läkare som specialiserar sig i företagshälsovård.

3. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med undervisningsministeriet och institutet för arbetshygien. Ärendet har behandlats i delegationen för företagshälsovård där det ingår företrädare för social- och hälsovårdsministeriet, Institutet för arbetshygien, arbetsministeriet, finansministeriet, Finlands Kommunförbund, Folkpensionsanstalten, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto - Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund ry, Finlands Fackförbunds Centralorganisation rf, Metallarbetarförbundet rf, Maa- ja Metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK, Palvelutyönantajat ry, Finlands Företagsläkarförening rf, Suomen Työterveyshoitajaliitto - Finlands Företagshälsovårdareförbund ry, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf och Företagarna i Finland rf.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

3 a §. Till lagen föreslås bli fogad en ny 3 a §, som innehåller bestämmelser om den ersättning av statsmedel som skall betalas till institutet för arbetshygien.

Enligt 1 mom. betalas till institutet för arbetshygien av statsmedel ersättning på kalkymässiga grunder för kostnader som föranleder av sådan specialläkarutbildning i företagshälsovård som ingår i ett av ett universitet godkänt utbildningsprogram.

Enligt 2 mom. baserar sig beloppet av ersättning till institutet för arbetshygien på antalet examina. Såsom framgår av tillämpningsbestämmelsen i anslutning till den före-

slagna ikraftträdandebestämmelsen beräknas denna ersättning 2005 utifrån 42 examina, varvid det belopp som betalas till institutet för arbetshygien av statsmedel är 42 x 63 860 euro, alltså sammanlagt 2 682 120 euro. Efter 2005 beräknas ersättningen på det sätt som anges i 2 mom., alltså på medelvärdet av antalet examina under de tre föregående åren. Det belopp som betalas per examen motsvarar den ersättning som en samkommun får för kostnaderna för läkar- eller tandläkarutbildning.

I 3 mom. ingår ett bemyndigande för social- och hälsovårdsministeriet att utfärda förordning. Det ersättningsbelopp som avses i bemyndigandet fastställs utifrån ett anslag i

statsbudgeten.

3 b §. Till lagen föreslås bli fogad en ny 3 b §, som upptar bestämmelser om på vilket sätt institutet för arbetshygien kan använda den ersättning som institutet får enligt den föreslagna 3 a §.

Enligt 1 mom. betalar institutet för arbetshygien av den ersättning som institutet erhåller enligt 3 a § ersättning för specialläkarutbildning i företagshälsovård till en privat producent av hälsovårdstjänster samt till en arbetsgivares företagshälsovårdscentral med en arbetsgivare som huvudman. Med en privat producent av hälsovårdstjänster avses såsom ovan, under allmänna motiveringar konstaterats, serviceproducenter som avses i lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990) och med en arbetsgivares företagshälsovårdscentral en företagshälsovårdscentral där arbetsgivaren själv eller tillsammans med andra arbetsgivare ordnar de företagshälsovårdstjänster han behöver enligt 7 § 2 punkten i lagen om företagshälsovård (1383/2001).

Enligt bestämmelsen Institutet för arbetshygien betalar ut ersättningen halvårsvis på grundval av en ansökan som den serviceproducent som ger utbildning gör. En serviceproducent som ger utbildning använder ersättningen från institutet för arbetshygien till att betala utbildaren för att denne handleder läkare som specialiserar sig i företagshälsovård.

I 2 mom. föreskrivs att om en i 1 mom. avsedd privat producent av hälsovårdstjänster är berättigad till ersättning enligt lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989) för sådan specialläkarutbildning i företagshälsovård som producenten ger, betalas till producenten inte ersättning enligt den föreslagna lagen. Syftet med bestämmelsen är att hindra att överlappande ersättningar betalas i en situation där en privat producent av hälsovårdstjänster som ger specialläkarutbildning i företagshälsovård är en sådan serviceproducent som avses i 2 § i förordningen om serviceproducenter som är berättigade till ersättning för kostnader för läkar- och tandläkarutbildning samt hälsovetenskaplig forskning på universitetsnivå (1206/1999), dvs. Invalidförbundets rehabiliteringscenter i Kottby, för

vilket Invalidförbundet är huvudman, ortopediska sjukhuset Orton, för vilket Invalidstiftelsen är huvudman, Reumastiftelsens sjukhus, för vilket Reumasäätö är huvudman, Suomen aivotutkimus- ja kuntoutuskeskus Neuron, för vilket Suomen aivotutkimus- ja kuntoutussäätö är huvudman eller FRK Blodtjänst, för vilken Finlands Röda Kors är huvudman.

Enligt 3 mom. kan institutet för arbetshygien använda den ersättning som institutet med stöd av 3 a § får också till kostnader för sådan specialläkarutbildning i företagshälsovård som ett universitet ger samt till utvecklande av den specialläkarutbildning i företagshälsovård som institutet självt ger och som ingår i ett av ett universitet godkänt utbildningsprogram. Med stöd av bestämmelsen kan institutet för arbetshygien därmed använda ersättningen exempelvis till lönekostnaderna för kliniska lärare vid universiteten, kostnaderna för teoretisk utbildning som ingår i specialläkarutbildningen i företagshälsovård samt inrättandet av platser vid institutet för arbetshygien för läkare som specialiserar sig i företagshälsovård.

I 4 mom. föreskrivs att Institutet för arbetshygien, universiteten, privata producenter av hälsovårdstjänster samt arbetsgivares företagshälsovårdscentraler skall årligen lämna social- och hälsovårdsministeriet en redovisning av användningen av den ersättning som betalats enligt 3 a §.

2. Ikraftträdande

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2005.

År 2005 är antalet examina som avses i det föreslagna 3 a § 2 mom. 42. Till institutet för arbetshygien betalas således 2005, för att utbildningen av specialister i företagshälsovård skall öka och utbildningen skall effektiveras, ersättning av statsmedel på grundval av 42 specialläkarexamina i företagshälsovård, och därefter övergår man till det arrangemang som avses i det föreslagna 3 a § 2 mom.

År 2005 är det i det föreslagna 3 a § 3 mom. avsedda antalet utbildningsplatser som berättigar till ersättning 190.

Lag**om ändring av lagen om institutets för arbetshygien verksamhet och finansiering**

I enlighet med riksdagens beslut
 fogas till lagen av den 24 februari 1978 om institutets för arbetshygien verksamhet och finansiering (159/1978) nya 3 a och 3 b § som följer:

3 a §

Till institutet för arbetshygien betalas inom ramen för statsbudgeten av statsmedel på kalkylmässiga grunder ersättning för kostnader som föranleds av sådan specialläkarutbildning i företagshälsovård som ingår i ett av ett universitet godkänt utbildningsprogram.

Ersättningen för kostnaderna för utbildningsverksamhet baserar sig på antalet examina och på den ersättning som bestämts för examina i fråga. Ersättningen beräknas på medelvärdet av antalet examina under de tre föregående åren.

Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet bestäms om ersättningens storlek, antalet utbildningsplatser som berättigar till ersättning samt fördelningen av ersättningen mellan sådana serviceproducenter som ger specialläkarutbildning i företagshälsovård.

3 b §

När ett universitet för specialutbildningen i företagshälsovård anlitar en privat producent av hälsovårdstjänster eller en arbetsgivares företagshälsovårdscentral, betalar institutet för arbetshygien av den i 3 a § avsedda ersättningen ersättning till producenten och till företagshälsovårdscentralen. Institutet för arbetshygien betalar ut ersättningen halvårsvis

på grundval av en ansökan som görs av den serviceproducent som ger utbildning.

Om en i 1 mom. avsedd privat producent av hälsovårdstjänster är berättigad till ersättning enligt lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989) för sådan specialläkarutbildning i företagshälsovård som producenten ger, betalas till producenten inte ersättning enligt denna lag.

Institutet för arbetshygien kan använda den i 3 a § avsedda ersättningen också till kostnader för sådan specialläkarutbildning i företagshälsovård som ett universitet ger samt till kostnader för den specialläkarutbildning i företagshälsovård som institutet för arbetshygien självt ger och som ingår i ett av ett universitet godkänt utbildningsprogram.

Institutet för arbetshygien, universiteten, privata producenter av hälsovårdstjänster samt arbetsgivares företagshälsovårdscentraler skall årligen lämna social- och hälsovårdsministeriet en redovisning av användningen av den ersättning som betalats enligt 3 a §.

Denna lag träder i kraft den 2005.

År 2005 är det i 3 a § 2 mom. avsedda antalet examina 42.

År 2005 är det i 3 a § 3 mom. avsedda antalet utbildningsplatser som berättigar till ersättning 190.

Helsingfors den 14 september 2004

Republikens President

TARJA HALONEN

Omsorgsminister *Liisa Hyssälä*